„БРАНИК“ ИЗЛАЗИ
ШЕСТ ПУТА НА НЕДЕЉУ,
осим на дан после празника.

Претплата и огласи
шаљу се на администрацију
а рукописи
уредништву „БРАНИКА“
у НОВИ САД.

Рукописи се не враћају.

БРАНИК

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ

ЦЕНА ЈЕ „БРАНИКУ“
на годину: К 28 или 35 дин.
на по године: К 14 или 17½ дин.
на четврт год.: К 7 или 8¾ дин

Поједини бројеви стају
10 потура.

ОГЛАСИ
рачунају се 10 потура од реда
ситних слова.

Уредништво и администрација
»Браника« налази се у кући
дра Мих. Полита-Десанчића, грчко-школска ул. бр. 11.

Број 282. У Новом Саду, у среду 14. (27.) децембра 1905. Година XXI.

†
Арса Пајевић.
1841.—† 1905.

Редови оних српских старих бораца, који у нашој политичкој и културној борби видно место заузимају, све се више проређују! И нашега *Арсе Пајевића* нема више у тим редовима.

Шта је човек *сопственом снагом* кадар учинити, то је Арса Пајевић најбоље доказао. Рођен у скромним материјалним околностима, испрва као штампарски слагач, после као штампар и књижар, заузео је видно место и у друштвеном и у културном погледу. Својим природним даром, па сопственом снагом прибавио је себи лепо знање, да је читаве књиге писао. Његово српско родољубље било је тако жарко, да је у својим млађаним годинама оставио Нови Сад, отишао у Црну Гору, те са Црногорцима учествовао при бојевима у Црној Гори и Херцеговини, те је ове своје доживљаје у својој књизи врло лепо и живо описао и тим доживљајима и слике додао. Као књижар и издавач потпоравао је многе наше књижевнике. Давао је нашим књижевницима обилате хонораре. И наш велики песник Змај Јован Јовановић био је у прво доба свога књижевнога рада у вези и пријатељству са Арсом Пајевићем.

Од скромнога слагача, Арса Пајевић подигао се својом ретком издржљивошћу, вредноћом и поштеним радом до врло имућнога и уваженога грађанина новосадскога.

Није имао од срца порода, али зато је потпомагао подмладак српски. Данас има негдашњих питомаца Арсиних у многим српским крајевима, има их у вишим положајима у Црној Гори. Арса Пајевић је посиновио једнога од најчеститијих омладинаца, његовога *Пајицу*, кога је дао у Бечу и у Берлину изобразити и кога су он и његова честита супруга Анка правом родитељском љубављу љубили и неговали. И кад је првога свога посинка извео на пут, честити родољуб Арса Пајевић усинио је и друго Срче, али не дочека, ево, да и овог види као свршена човека.

Смрт честитога Арсе Пајевића изазваће у свима српским крајевима, где му је име познато, тужне осећаје. Могао је још живети. Било му је 65. година. Али већ од две године тражио је по далеким лековитим бањама лека својој бољи, али се није могао отети. Кад се јесенас из Немачке вратио у Нови Сад, био је на ногама, али је побољевао. Тек пре 3—4 дана легао је у постељу, те је катастрофа напрасно дошла: ноћас у ½2 сата испустио је Арса Пајевић своју племениту српску душу.

*

Велики родољуб, добротвор и књижевник српски *Арса Пајевић* родио се 31. августа 1841. године у Новом Саду, где је и основну школу свршио, али како су му родитељи у бурној 1848. години страдали, није могао да настави даље науке, него је ступио у штампарију дра Данила *Медаковића*, где је као штампарски научник од 1856. до 1860. г. пробавио. Као слагач бавио се у Платоновој штампарији до 1863. године а те је године отишао у Београд у државну штампарију, где се пуних осам година бавио. Године 1871. оснивала се овде у Новом Саду српска задружна штампарија, те у њу позваше Арсу Пајевића за фактора, коме се позиву он врло радо одазове, мада је у Београду био боље награђен.

У истој штампарији био је до 1876. године, када је отишао у Црну Гору, где је као ратни дописник Милетићеве „Заставе“ пратио црногорску војску по њеним ратиштима.

За време херцеговачког и босанског устанка 1875. г. и даље 1877. г. неуморно је скупљао прилоге, а и сам обилато прилагао на босанско херцеговачку сиротињу и нејач, а сам је подносио велике напоре и штрапаце по разбојиштима, пратећи црногорску војску. После рата вратио се у Нови Сад и преузео је штампарију дра Јована Суботића.

Године 1878. оженио се, и он је живео у идеално хармоничном браку са својом племенитом супругом, госпођом Анком, док год га смрт не отрже од ње.

Као вредан и заузимљив човек, отпочео је пок. Пајевић издавати разне ваљане књиге, а исто тако и разне повремене листове.

Смрт Арсе Пајевића је велики губитак за српски народ. У њему смо изгубили човека племенита срца, великога родољубља и челичнога карактера. Није било у целом раскомаданом српском народу племените цели, коју пок. Арса Пајевић не би потпомагао. Српске школе у нашој монархији, у Црној Гори, у Босни-Херцеговини, па у отоманској царевини биле су особит предмет његове пажње и дарежљивости. А ко ће да изређа сва она доброчинства, која је пок. Арса Пајевић појединцима чинио? Многи људи, који су некада емигрирали у Нови Сад, имали су потпоре код врлога покојника.

Арса Пајевић је, као ретко ко, имао свеза са одличним особама у Српству. И сви ти многобројни пријатељи и познаници примиће с искрепом тугом жалосну вест, да таког челичног родољуба, какав беше Арса Пајевић, нема више међу живима!...

Српска народна слободоумна странка изгубила је у Арси Пајевићу једног од првих и најбољих чланова својих. Кад је осниван наш лист, наш драги покојник беше међу првима, који је припомогао да се лист учврсти и осигура. Он му је и својим пером прилагао и „Браник“ је допео много ствари Пајевићевих, написаних особитим полетом и родољубивим жаром. Па како непоколебив борац беше Арса Пајевић у редовима наше странке! Њега нису ту могли поколебати ни најнижи напади, којима су га противници тако често обасипали; он је увек ишао правим путем, светла образа и с уверењем, да ради за поштену ствар.

Тешко нам је измирити се с помишљу, да нас је Арса Пајевић за увек оставио. Његов спомен биће увек светао у целом српском народу, који је његова велика српска душа тако жарко љубила. И у свима земљама, где Србин живи и злопати, где је дарежљива рука Арсе Пајевића сушила сузе сиротињске, на глас о смрти честитога Арсе Пајевића извиће се из груди тужан уздах: Мало је у Српству таквих детића!...

Нека је врлом и заслужном родољубу српском Арси Пајевићу лака земља, а свијетао спомен у Српству! Нека му је слава и хвала вечита на добрима, која је учинио свом народу!

После одгоде угарскога сабора.

Угарски сабор одгођен је до онога времена кад ће гранути и пролеће. Но хоће ли донде гранути и већа светлост у данашње хаотичне одношаје у Угарској?

После одгоде сабора остало је све по старом. Остао је Фејервари, а остала је и коалиција у својој позицији иако неки знаци говоре за то, да би се коалиција мирила, па јој је добро дошло што *Лукач*, *Сел*, па после свога говора од 6. (19.) децембра и *Тиса* хоће да посредују за измирење.

Но ако би мађарска коалиција и попустила, те се измирила са Бечом, па дошло какво министарство састављено из саборске већине, би ли тиме било све учињено, да наступе редовне прилике, да буде *задовољства* у становништву Угарске?

Зна се за најновију повест трзавица у Угарској од кад је почела борба мађарске коалиције против Беча. Зна се за значај социјалиста у тим трзавицама. То је било од стране социјалиста, као кад би кога из лепога сна пробудили. Коалиција мислила је да је свемоћна у Угарској, али наједаред искрсли *социјалисте* са њиховим демонстрацијама. То нису биле само просте демонстрације, већ су то биле туче по улицама Будимпеште, па су социјалисте метнули готово нож под грло Кошутовцима. Кошутовски листови нису могли излазити, што су слагачи обуставили рад. Огорченост социјалиста управљала се баш највише против Кошутоваца, који су при изборима кортешовали са општим правом гласања, а овамо кад су дошли у сабор, они се чинили невешти својим обећањима. Мађарској коалицији и Кошутовцима није ништа помогло, што су хтели да представе социјалисте као плаћене слуге Фејерваријеве. Велики немачки социјалиста, светски целебритет Аугуст *Бебел* изјавио се *одлучно* против мађарске коалиције и Кошутоваца.

Ако се коалиција и помири са Бечом, хоће-ли тиме престати онај положај, који су социјалисте заузеле? *Изборна реформа*, то је нешто што се данас не да више одстранити, не да више забашурити. Ма каква влада дошла, она мора узети у руке *изборну реформу* као прву, као најважнију ствар.

Социјалисте и ако могу одобрити у нечем програм Фејерваријев особито што се тиче побољшања привредних прилика, то не могу ипак одобрити ону изборну реформу с којом је министар *Криштофи* ових дана изашао на среду. То неби било *опште* право гласања, већ *сасвим ограничено* право гласање. Па са том изборном реформом *не могу се сложити ни немађарске народности у Угарској.*

Према овом, како мисли мађарска коалиција, како мисле Кошутовци о изборној реформи? Они неће ни да чују о таквој изборној реформи, која би помножила број *народносних посланика* на угарском сабору, а дала могућност да и *социјалисте* буду представљени у угарском сабору. Мађарска аристократија, па Кошутовци редом, не могу себи ни да представе сабор, у којем би био повећи број народносних посланика, па и по који социјалиста, и ако и у бечком рајхсрату и у берлинском рајхстагу, те у француској комори има доста велики број социјалистичких посланика. По мишљењу мађарске аристократије и Кошутоваца у угарски сабор смеју ући само они, који спадају у „nemzet“, који одобравају племенску превласт и аристократски тип мађарске државе. По томе ни народностима, ни социјалистама не би могло бити места у угарском сабору.

Дакле ако би се и мађарска коалиција, ако би се и Кошутовци помирили са Бечом, тиме још не би престала *главна борба за демократизирање Угарске.* И народности и социјалисте тражили би своја права путем *изборне реформе*, наравно не изборне реформе Криштофијеве, већ праве изборне реформе, правога општега гласања.

Политика мађарских државника, турила је мађарске народности у социјалисте. Данас већ има неке везе између немађарских народности и социјалиста. Немађарски народи у Угарској представљају *демократски* елеменат према аристократији мађарскога племена, па за то хоће да се ослободе од онога притиска што племенски тип Угарске искључује немађарске народе из политичкога учешћа у држави. И социјалисте хоће да се ослободе тога притиска истина не у народносном, већ у *друштвеном* погледу.

Ми начелно *нисмо* и не можемо бити савезници социјалиста. Ми држимо чим социјалисте поричу оправданост капитала, да морају порицати и оправданост *капитализ*ираног *рада*, а чим се ставе на то гледиште, они престају бити социјалисте и постају комунисте. Али ми држимо за потпуно оправдан онај захтев да се држава треба и мора бринути за побољшање радничкога стања, да држава мора признати оправданост за ограничење рада на 8—9 сати на дан, те да мора држава за ово и пружити руку помоћи радницима, *а најглавније је да држава мора штитити раднике*

против нечовечне експлоатације капиталиста. Али напротив радници не смеју страјковима присиљавати капиталисте на попуштање *преко оних граница* где капитал постаје потпуно неплодан.

Међу немађарским народностима и социјалистама у Угарској и ако не би могло бити савеза, то би могло бити *изборних компромиса* у правцу изборне реформе ради општега права гласања.

И у Угарској се већ данас показује она појава, која се показује и на западу Европе, а то је *реакција социјалиста против радикала.* Свуда у Европи социјалисте *мрзе радикале* као *опортунисте* и подлаце. Па то је данас и однош у нас Срба између српских социјалиста и српских радикала. Радикали били су на „мајском“ сабору заиста највеће опортунисте, па су се у народу дискредитирали. Али и без тога српске социјалисте ужасно мрзе српске радикале. *Најновија вест из Сташара казује нам, да су српске социјалисте са својим вођом Миланом Глумцем на челу, растерали српске радикале на заказаном српском збору у Сташару.* Јаша Томић није могао доћи до речи, па није имао ни каде да предложи своју резолуцију. То је та *немезис* над садашњим вођом радикала а негдањим социјалистом кад је г. 1881. на српском збору у Новом Саду са својим „питањем хлеба“ устао против Милетића и наше странке. —

Што се тиче мађарске коалиције и положаја који је створен поновном одгодом угарскога сабора, то нема сумње да ће коалиција употребити ово време од два месеца кад ће се сабор опет састати, да се погоди са Бечом и да дође до владе.

Али ако и дође коалиција на владу, тиме се *неће* политични положај у Угарској побољшати ако нова влада не буде водила рачуна како о социјалистама, тако и о немађарским народима у Угарској.

△

Народна Скупштина
у Црној Гори.

Цетиње, 8. децембра 1905.

(Од нашег извештача).

Народна је скупштина на окупу и на раду; народ је преко свога преставништва примио из руку владаочевих *земаљски устав.* У прошлом писму изразио сам наду, да ће и народно преставништво као и сам народ схватити озбиљност новог правца у нашем уставном животу. Жао ми је, што морам наговијестити, да пријатељи и народа и слободе *не могу бити задовољни првим корацима народних посланика* на скупштинском вијећу.

Бивши честити министар унутрашњих дјела у својој наредби о изборима нагласио је какав значај и важност има народно преставништво, па је властима и препоручио, да се ово објасни народу и да народ бира за скупштину достојне људе. Власти су ово учиниле само дјелимично, а на многим мјестима огријешиле су се о ову законску наредбу, и посљедица те грешке била је, да је у скупштину дошло и непозваних елемената.

Земља и пријатељи напретка били су дубоко увјерени, да ће оци на вијећу санирати овај гријех полицајских органа и незаконито изабране посланике вратити њиховим кућама, па одредити нове изборе, да слободно и законито изабрани људи буду народни преставници у најсвечанијем моменту уставног живота: кад се из владаочевих руку прима земаљски устав, подјелу власти између круне и народа. Но међутим скупштина на брзу руку пресалдуми и овјери *све* посланике. Тај први корак нашега парламента је чисто демагошки, први корак је и повреда законске наредбе бившег министра унутрашњих дјела и самог новог устава у његовом 45. и 47. чланку.

Петнајест изборних мјеста је незаконито заступљено на првој скупштини. Посланичка већина је овијем прва повриједила закон и устав, а требало би да га она брани од повреда озгор. Посланичка већина огријешила се о народ петнајест изборних мјеста, јер су му укратили његово уставно право, да слободно и законито буде заступан пред владаоцем и народом. Нека ми ко од посланичке већине докаже, да је на примјер народ из Опутне Рудине био законито заступљен на овогодишњој скупштини, — ја сам готов опорећи ово, што рекох. Примјер овогодишњег верификационог одбора нека буде наука и будућим одборима и свој скупштини, да се не шали са светињом ни једног грађанина, ни једног члана наше опште породице, ни једног Црногорца!

Прије више од два вијека, онај „посланик“ на Ловћену говори:

„Час проклињем лањски по сто пута“
. . . . . .

„Да из вараш народно надање“.

Да, тешка је збиља варати народно надање, окрњити му ма и најмање право његово. Нека вјерују народни посланици, да се ово свети, свети се оним грозним појмом, што га пишемо са ријечју *анархија.*

Примјери давне и најновије прошлости сувише су и познати и поучни у овоме правцу. Народно преставништво учинило је ову кардиналну грешку сада у почетку уставног живота, ма да ће се и само увјерити о тежини своје грешке онда, кад буде позвано, да се исправи против опште и дјелимичне самовоље и гажења устава. А то се предвиђа, тога ће бити и народно преставништво ће се о истинитости овога брзо увјерити.

Народ је са искреношћу и одушевљењем дочекао и примио дар свога владаоца. Овај знак није само израз старе вазданње везе међу црногорским владаром и његовим народом, него и чисто политичка нужда у народу, јер је старога режима било већ доста и народ са пуно наде ишчекује нове догађаје.

Вјера у своје посланике и они силни благослови — доказују ово, што рекох.

Ако су приликом верификације учињене наведене погрешке, надам се, да ће их посланици ако не исправити, а оно искајати приликом адресе, која је данас на реду.

Престона бесједа је оспирна и пружа широко поље не само за говорничко вјежбање него и за нацрт озбиљног рада оба уставна фактора — круне и народа. Састав одбора за адресу даје ми право надати се, да ће адреса бити у свему онака, као што би је диктирале нужде земље и потребе народа. Адреса је предмет живог интересовања у свијем слојевима нашега друштва, што је доказ да се народ нада нечему бољему, да је крај режиму: *„кад су људи по Бјелопавлићу сијали багреме а рађале им се куће по Цетињу!“*

Н. Гр.

Догађаји у Русији.
Побуна у руској војсци.

Из *Петрограда* јављају бреславском листу „Шлезише Цтг.“ ово: *Љиљевић*, командант манџурске војске телеграфисао је 14. децембра: *„Половина активне војске* се *побунила*, резервисте захтевају да се одма врате кући. Ја не могу више да се борим против револуционарне пропаганде у мојој војсци.

Атентат с бомбом.

У биро-у политичке полиције у Москви разорен је двема бомбама зид, таван и унутрашњи намештај. Надзорник кварта и један полицај *убијени* су, а један војник је рањен.

Крвави сукоби у Москви.

Из Москве јављају: Приликом крвавих сукоба у Москви кажу да је од устаника *убијено* или *рањено* 400, а од трупа 5 официра и 132 војника.

Отрован истражни судија.

Државни саветник *Кисељев*, који је требао да изврши истрагу због последњих чивутских покоља у Русији, *отрован* је од полицајских шпијона.

Шиљање војске у Ригу и Ревал.

У *Ревал* су стигла *два стрељачка батаљона* и *одељење са куршумометима* (машинским топовима).

Из Петерхофа отишли су у Ригу гардијски улани, пешадија, артиљерија и одељења са куршумометима.

Рожественски у Петрограду.

Лицем на св. Николу стигао је у Петроград бивши командант. 2. тихоокеанске ескадре, генерал-ађутант З. П. *Рожественски.* Маса публике је притисла перон Николајевске железнице. Ту беше много поморских официра, који су учествовали у последњем рату. Више поморско началство било је на министарском савету у Царском Селу. На станицу је ради дочека изишао помоћник начеоника главног поморског штаба контр-адмирал *Нидермилер.*

Воз генерала-ађутанта З. П. Рожественскога стигао је у 6 с. 40 м. увече. Чим је воз стао, сва се публика скупи код вагона, у ком беше Рожественски. Још неколико секунада и у вратима се указа адмирал. Један део главе му беше завијен црним завојем. Адмирала дочека бурно „ура!“ Поздравио га је контр-адмирал *Нидермилер.*

Прва црногорска престона беседа.

(Наставак.)

Самодржавје није кочило напредак овој земљи; оно је њој, напротив, потребито до данашњег дана било. Оно је историјска не-

---

ЛИСТАК.

ЈОВАНКА.

Велик, крупан човек руковао се срдачно с пријатељем. Већ скоро 5 година како се нису видили, и зато је састанак тако мио био. За неколико минута све су испричали. Један је постао адвокат, а други управитељ у једној пештанској творници. Нису могли дуго разговарати, јер су имали друга важнија посла.

— Али надам се Андро, да ћеш нас скорим посетити.

Млад човек гледао је жену. Јованка је рукавице чевљила.

— Дакле жено, пријатељ Андра посетиће нас у петак. Је ли? Или не, боље дођи други пут, кад сами будемо. На пример у уторак. Дакле чекамо те. Никаква изговора. Зацело те чекамо.

— До виђења — рече жена, и равнодушно пружи руку. Али код куће јој није пријала вечера. Овај састанак мало је пореметио мир. У вече за столом била је сетна. Каткад се сневеселила и често чело гладила.

— Јованка, шта је теби? — пита муж.

— Ништа. Не фали ми ништа. Сетила се једне успомене. Једне петогодишње успомене. Онда је постала Миланова жена, исто тако, као многе друге девојке, које не питају, већ се само удају. Васпитала се у манастиру, а са седамнајстогодишњим срцем мислила је, да је у целом свету свако тако добар, као игуманија. Да је оно најбоље, што мама хоће. Мама је једног дана хтела, да буде жена Миланова, — па добро, то ће и бити. Срце јој је на другу страну тежило, — Андри. Али ово није знао нико, а тако изгледа, да није ни Андра знао. Да се мами успротиви, то није смела. Била је бојажљиве, благе и ћутљиве природе. У манастиру је тако однегована, да је ћутање најлепша врлина. Е, па добро. Удаће се и трпиће. . .

Од то доба прошло је 5 година, али се није тужила. Милан је био пажљив, брижљив, веома добар муж. Она је лагано Андру заборавила, и све је тако изгледало, као један тужан сан. Али сад, кад се поново нашла с њиме, опет ју је старо осећање узнемирило. Тако јој се учинило, да то осећање има свезе с Андром. Ова мисао мало ју је поплашила . . .

Освануо је уторак и Андра је дошао код Миланових. Много су разговарали о старим стварима. Милан рече, како су сретни: ево, види ова два мала обешењака. Ово је права срећа, кад овако мајушно створење човеку на колени јаха.

— Видиш, Андро, и ти већ треба да се жениш. Веруј ми, ту почиње тек прави живот, кад човек поред себе осети другу половину своје душе. А донде човек само лута по свету без икакве циљи.

— Ја мислим, да се нећу женити — одговори Андра одлучно, а глас му је чисто звонио.

После кад су се опростили, пожелели једно другом лаку ноћ, Андра је морао обећи, да ће опет доћи, зацело ће доћи у идући уторак. Али није отишао. Прошло је и три недеље, па ни онда није отишао. А Милан му је предао и једну парницу од творнице, па је ваљало да реферише како стоји ствар. Можда је болестан? Или је ваљда отпутовао? Зацело има много посла — рече жена. А у тајности је опет мислила: како би добро било, кад би већ дошао... Са женском памећу слутила је нешто. Њојзи је овај човек чудан био. Потражила је споменицу, у којој је Андра писао још као правник. Нашла је његов ситан рукопис: један духовит, али хладан комплимент, што је обичај свакој лепој девојци писати. Срдито је заклопила у свилу повезану књигу. И опет, опет. . . Непрестано ју је још нешто узнемиривало. Хтела је то ућуткати, али није могла. Чудно јој је Андра изгледао, кад је код њих био, поглед, покрет, по која загонетна реченица, што је онда рекао, кад је муж у другу собу по нешто отишао . . . Можда је само уображење? Само женска сујета? Али може бити да није то, и онда . . .

Јованка је отишла к њему. Али је прво код куће деду јако ижљубила. Зато, да буде јака. Андра се није ни изненадио. Бар тако се показало. Само је био галантан.

— Ах! . . . високоблагородна госпођо, каква почаст! Ово ћу заиста у моје свечане дане записати! . . .

— Идите, Ви неваљалче! Три недеље нисте код нас ни завирили. Реците, шта је са парницом? Зато сам дошла. Муж ми нема каде...

— Опростите, али сам био болестан, а и од силног посла нисам могао. Баш сам сад писао мом драгом пријатељу Милану, да је све у најбољем реду. Видите, ево писмо! У осталом, кад сте ме већ толико почаствовали, надам се да ћете минут-два поседити?

Јованка је села и почела албум прелиставати, који се на малом столу налазио. Осећала је да је Андра гледа, па је то узнемирило.

Тако су једно време мирно седили, без да су и једне речи прогово-

сиходност, и ера Самодржавја била је ера, пуна труда, плодова и славе. То је ера горостасне епопеје, која потреса, епопеје ријетке величином чара и достојне дивљења, из које се види, како се држава ствара, проширује, брани и прославља; а највише се види милост Божја, која награђује велике трудове и благодарне подвиге витешкијех душа.

Но полазећи сад од увјерења, да је за Црну Гору прошло вријеме Самодржавја — које је било и лијепо и славно — а водећи рачуна и о духу времена, Ја сам, Господо, ријешио, да тој владавини дадем други облик, којим ће се Мој народ у напредније народе увртетити и поћи, помоћу њега, Ја се надам, брже, много брже већем напретку и већој слави. А то ће се постићи Мојим позивом, који данас упућујем Моме заслужном, способном и свесном народу, да дође к Мени, да Ми мудрим савјетом и судјеловањем помогне у раду око свог развитка и ковања своје судбине.

Најглавнијим државним законом одређујем начин томе судјеловању. Тај закон је — Устав. То је онај обећани дар Моме драгоме народу, прогласом Мојим прошлог Лучин-дана.

Дајем га народу, да с њим мудро и поштено послужи, да се њим дичи и поноси, као тековином мирном и Богом благословеном, на коју нико у Мојој земљи није ни помишљао — што је најрјечитији доказ да Самодржавје није било никоме тешко осим Мени, због његове преогромне одговорности. И нека свак увјерен буде, да овај Устав није дјело једне ноћи, или резултат подражавања данашњим политичким приликама, као што би то непосвећени помислити могли, — он је искључиво чедо Мога срца, чедо Мог личног убјеђења, предмет моје давне жеље и нашлеђе Ми слободоумних појмова Мојих у Богу почивших Предака; јер коме су слободе милије биле но њима, и ко их је више распаљивао у српским срцима?

Од горе наведених побуда не могу одвојити и жарку жељу, да још за живота упутим Мој народ стазом праве уставности и да Насљедника Мога упознам како има поћи заједнички и рука под руку, с милијем Му народом, стазом напретка, којом данас готово цијели свијет корача.

Овијем даном Отаџбина наша постаје Уставна Монархија, и ми са срећом ступамо у нов политички живот. Праштајући се с оним старим, не могу да на овом раскршћу из дубине Ми срца не одам достојну благодарност и Сјенима Мојих и ваших Предака за њихову свету заједницу и завјештану нам од њих слободу, — то најљепше и најбогатије нашљедство, што се нараштајима оставити може, и да с овог мјеста не узвикнем: рајско им насеље и слава им, слава!

Моју Владарску благодарност одајем и Моме вјерноме народу на љубави и послушности, као и Мојим ревносним земаљским старјешинама за неуморни рад на добро земље и за службу Мени.

К овој искреној благодарности, коју упућујем са овог мјеста свакој души црногорској, осјећам дужност, да изразим Моје дубоко признање вјерној и узоритој сапутници Мога живота, која ме је у тешким часовима кријепила својим савјетима, побожношћу и разборитошћу — Књагињи Милени, Мајци Моје Дјеце и по срцу Мајци Мога љубљеног народа.

— Моја одлука на издавање Устава на двије ће стране радосно одјекнути. Ви, и сви уопште српски родољуби, прихватићете је са оном истинском вјером, која ју је и надахнула. — вјером, да ће она бити успјешна и срећна за развитак и напредак Домовине.

Но могуће је, да ће она бити гдјегод поздрављена и као оружје штете и ослабљења. Али се Ја стално надам у Бога и у чврстоћу карактера драгога Ми народа, да ће се он умјети корисно послужити слободама, које му данас пружам, на срећу своју, а на изненађење опаких и завидних.

На сваки начин, Ја ћу за ово неколико дана, што Ми још за живљење преостају, бодро предсједавати умним снагама Моје земље, да се правилно врше закони и мудро употребљавају слободе, које је нови уставни живот зајемчио. Пође ли се странпутицом, а на штету трудом и муком зарађених тековина, нека свак зна данас унапријед, да ћу се вазда наћи са цијелим и најбољим елементом ове земље на бранику праве уставности, спреман, да свим средствима заштитим свете народне тековине.

Овој првој, само за ову прилику сабраној, Скупштини, Мојо Влада неће подносити никакав законски напрт, нити јој за овај пут подастирати буџет. Њој ће се, Мном октроисани, Устав и Закон о Штампи прочитати и протумачити, а сви други закони који стоје у вези с одредбама Устава, што их је Влада припредила и што ће их приредити за идућу Скупштину, биће до тада привремени. На првом је реду Скупштински Пословник, затим Закон о Изборима, а најпослије — Закон о Министарској Одговорности.

Увидио сам потребу, да земљи дам и слободан Закон о Штампи. Тај сам Закон потписао 1. децембра ове године, а ступиће у живот тек 1. фебруара идуће 1906. године кад и Казнени Закон.

Штампа је продужени одјек људске ријечи, а ријеч има своју важност кад је слободна и истинита. Штампа је орган мисли. Мисли се њом распрострањавају, па као и саме мисли она мора бити слободна и независна, те, као таквој, и дужност јој је, да помаже власти у њином руководству и дјелима, а да устане вазда, кад би се народни интереси нашли повријеђени. Али није ни то само мисија њена, — њена је мисија много виша у издавању и публицирању умних радова. Личне мржње, чегрљања, простота изазивања и ништавост предмета не просвјећавају народ, нити облагорођавају јавност. У нашој земљи штампа треба да буде фактор напретка и здраве просвјете. Она је позвана, да буде још и јавна установа, из које се црпи ред, мир и љуцкоћа, а дужност јој је, да ради на сједињењу народа посредством моћне везе идеја. Она ће, Ја сигурно држим, заштићавати све, што је узвишено и свето, те ће њено дјеловање бити тада од благотворног утицаја, и моћи ће се увијек залијетати и без опасности мах пуштавати, јер јој је задатак, да бдије над свачијом сигурности и да претијече зла и несреће. Ја се много уздам у слободну штампу и радујем јој се, као једном мудром и ревносном, Мом помагачу на просвјећењу народном. Дао Бог, да црногорска пера одрже Домовину гласом и славом на оној висини, гдје су је попели сјајни џефердари.

(Наставиће се.)

рили. Андрија је запалио цигарету, па се онда Јованци окренуо, тихо, сваку реч мало јаче нагласио:

— Реците . . . Јованка, само зато сте дошли?

— Само зато . . . — рече жена и поче још брже албум прелиставати. Андра је са цигаретом шврљао. Тражио је женине очи, али га она није смела погледати. Па је онда опет тихо, лагано запита:

— И сретни сте . . . Јованка?

Жена није више прелиставала. Погледала га је. Понос јој је био увређен, и волела би Андри оштро одговорити. Али није смела. Застала је код прве речи. Само је оволико рекла:

— Јест . . . Сретна сам. Али зашто питате?

— Зато, јер знам једну девојку, која је исто тако била, као Ви. Знам и причу о њој, те ако желите, причаћу Вам . . . Дакле: Била је једна девојка... Плава коса, велике, плаве очи. Сама доброћудност. Јер наравна ствар: девојка је из манастира дошла, и била је врло лепа. Коса јој је чисто златна била. Али је после дошла овамо међу нас, међу гадне, сујетне људе. Стала је пред огледало и видела, да је заиста лепа. Слушала комплименте каваљера, видела покорење, које се све ње тицало. И радовала се. Дошао је један момак, који се није бројао међу удвараче. Разгледао је и једна девојка му се допала. Плава коса, за чудо плаве очи... А душа... Она душа, коју је тражио. То је мислио: ова ће га пратити кроз цео живот. Варао се. Отишао је девојци а она се окренула од њега, једном другом... Онај други можда је бољи био, него он? Није. Само је богатији био, боље се свидио родитељима, који нису хтели, да им кћи још годину две чека. И једног дана девојка је постала жена. А младић? Можда се удавио? Није. Био је јак и поносит. Вратио се натраг међу људе, да сврши своје науке и после жалосним срцем да ради... Време је прошло, али жалосно срце је остало. А много је тумарао, где год је погледао, видио је жене намигуше, лепе девојке. Али ону није могао наћи, коју је већ једном нашао, негде у једној малој варошици, која се у башти међу цвећем и мирисавим ружама шетала... Плава коса, велике плаве очи а име јој...

(Свршиће се.)

Глас из Србије.

Београд, 10. децембра 1905.

(Леп говор посланика Стојковића. — Узрок оставке министра Жујовића.)

У Народној Скупштини, 8. ов. м. г. Јован С. *Стојковић*, посланик либералне странке држао је врло леп говор *да се смањи краљева цивилиста* од 1,200.000 на 800.000 динара, јер вели, кад је могао краљ *Милан* излазити на крај са 360.000 динара годишње, за кога су сви говорили да је раскошан, што не би и овај, скроман краљ Петар, могао излазити на крај са 800.000 динара. Он мисли, да ће на то и сам краљ Петар пристати. Даље тражио је, *да се и завереници пензионишу.*

За време његовог говора била је јака тишина. У овоме га сви родољуби Србије помажу. —

Као узрок оставци г. Јована *Жујовића*, министра иностраних дела, наводи се да је тај, што је он тражио да се завереници пензионишу, како би се дипломатски односи са страним силама, а нарочито са Енглеском могли обновити. Кад је видео да остале његове колеге министри нису смели тај његов предлог усвојити, он је поднео оставку и уважена му је.

Овим поступком његових колега он је јако озлојеђен, и као народни посланик напустио је самосталце и пришао опозицији. Дакле сада и у опозицији има онолики број посланика, колико и у владиној странци. Владини људи молили су г. Жујовића да поднесе оставку и на посланички мандат, те како би могао доћи први на листи после Жујовића један владин човек, али Жујовић није хтео да се одазове тој молби.

Према томе *влада кроз који дан мора пасти.*

Ратко.

Политички преглед.

— **Енглеска и Немачка.** Немачки политичари чине све могуће да побољшају односе с Енглеском. Иницијативу за то узели су више приватни људи. У том циљу је берлинска трговачка комора решила да 2. јануара приреди један велики свечан ручак, на који би позвала представнике немачких и најодличнијих енглеских трговачких комора. Енглески посланик у Берлину већ је обећао бити гост. Како опет дознаје „Морнингпост“, с меродавне стране чињени су кораци, да лондонски лорд мајор и други угледнији чланови лондонске општине дођу до године у походе представницима берлинске општине. Немачки листови веле, да су ти кораци у циљу слоге између Немачке и Енглеске необично обрадовали цара и државног канцелара.

Новости из места и из народа.

Нови Сад, 13. децембра 1905.

— † **Тодор Димић.** 9. (21.) децембра о. г. угасио се живот најстаријег учитеља српског, *Тодора Димића*; угасио се у Београду, у 91. години трудног живота у кругу његове кћери Емилије удате за Божу *Јовановића*, шефа статистичког одељења и сина *Ђуре*, професора београдске гимназије, код којих је проводио своје мирне дане последњих десет година, а који су му, по жељи његовој ономад у недељу 11. (24.) децембра о. г. пренели мртве остатке и положили у алмашко гробље поред његове упокојене супруге и двоје деце. Штета, што се није за извесно знало, кад ће приспети земни остатци тог заслужног учитеља, те би велик број његових поштоваоца отишао, да му ода последњу пошту, а овако је тек ужи круг другова учитеља и неколико познаника отишло, да кану сузу жалосницу над отвореним гробом.

Пок. Тодор Димић родио се у Бавништу у Банату 1815. г. и тамо изучио основну народну школу, за тим је изучио приватну учитељску школу у Панчеву код окружног управитеља Давида Рајића. Отуда пређе у Карловце и доврши шест разреда гимназије па онда отиде у Темишвар на филозофију и сврши тамо прву годину, а другу годину у Пешти уз потпору пок. Тоше Павловића, новинара и секретара Матице Српске. По свршеној филозофији није имао средства да се даље образује, јер је и ово до сад свршавао све својим кондицијама. Кад није могао даље овако пошље га надзорник Ђурковић у Сомбор и сврши ту учитељску школу, те је за тим неких десет година учитељевао у Збегу, Калазу и Помазу код Сентандрије све до бурне 1848—9. г. После буне добије писарско место у мађистрату новосадском; а кад је видео, да и на том послу без правног знања не може напредовати, зашто 1852. године упражњено учитељско место код новоседске алмашке цркве и учитељевао је ту пуних 30 година, све до 1881. г. док није прешао у мир у 66. г. живота а после 40 годишњег учитељевања.

Покојни Тодор Димић био је врло образован човек. Говорио је исправно латински, француски, немачки, црквено-словенски а доста добро и мађарски и преводио је неке ствари са ових језика. Писао је и самосталне дела и чланке у „Српском Народном Листу“. „Школском Листу“, коме је био две године и уредник, у „Седмици“, у „Јавору“, у „Комарцу“ и т. д. Остало је у рукопису и два „буквара“ српски и словенски, које је написао пре 50 година и служио се у њима новим Вуковим правописом, али из скромности није их никад изнео на јавност а били би за оно време замашан напредак и подстак на том пољу. Био је четир године а управитељ срп. осн. нар. школе у Нов. Саду. Његов је живот био повучен од света, претерано скроман, те свет није ни мислио ни знао, колико духовно благо лежи у том човеку. Имао је шесторо деце и све је са својом малом платом извео на пут и изузимајући једног све их је посветио школи и просвети народној. Нека му је вечан спомен!

— **Концерат**. Гђица Валерија *Ипољи*, призната уметница на гласовиру, приредиће 4. јануара 1906. г. у позоришту Л. Дунђерскога *концерат* са својом браћом *Стеваном* и петогодишњим *Владиславом*. Овај последњи, иако је дете од тек пет година, врло вешто свира у виолину. Програм овог концерта је врло одабран: у њему су пијесе од Шопена, Рубинштајна, Грига, Вијетана, Листа, Паганинија и Беријо-а. Гђца Валерија *Ипољи* свираће и једну композицију од нашег младог композитора г. И. *Бајића*.

— **Српска народна књижница и читаоница у Беодри**. Из *Беодре* нам јављају, да је тамо основана српска народна књижница и читаоница, која ће своје делање од нове године отпочети. Срби се полако крећу на све стране, па ево и у Беодри. Нека је сретан почетак!

— **Српске тканине.** Пишу нам из *Кумана:* „Српске тканине данас красе велике салоне богатих Срба па и људи странаца, те из дана у дан бива све већа тражња српских ћилимова и српскога веза. Па ипак наше ткаље мало, често пута врло мало заслужују на овој радњи, а са узрока, што је туђин-трговац и овде умешао своје прсте, те радну снагу наших Српкиња ткаља експлоатише у своју корист. У нашем месту, где се у огромној количини произвађају односно ткају српски ћилимови и све, што у свези с овим иде, опажа се тај туђински утицај јако, те тишти и боле наше вредне ткаље осетно. Да би донекле поможено било нашим Српкињама-ткаљама, прегла је овдашња од свих овде поштована госпођа мајорица Олга *Секулићка* да им притече у помоћ тиме, што ће им она налазити купаца на страни, а без своје материјалне користи, јер на исту није упућена, пошто је иначе материјално добро ситуирана.

Похвале вредан је овај потхват њен, те одајући јој и овим путем признање намера нам је још, да овим редовима упозоримо сваког, који је рад да до лепог српског ћилима или српског веза дође, да се изволи обратити на исту госпођу, чиме ће учинити, да наше вредне ткаље до боље зараде дођу, а дотични ће добро и солидно послужен бити.

Написасмо ово неколико редака не би ли и ми ма и најмање допринели, да се ова грана наше кућевне индустрије што боље унапреди, те нашој Српкињи ткаљи пристојне и заслужене зараде донесе!

—**вић.**“

— **Поклон св. цркви**. Пишу нам из *Самоша*: „О. св. Николи о. г. освећена је у овдашњој прав. цркви св. Николе *икона мајке Божје*, коју је поклонила истој цркви *гђа Анка Теодоровићка* рођ. *Адамовић*. Икону је сликао знаменити српски сликар *Урош Предић*. Гђа Анка је уједно поклонила кандило пред икону, а кћи јој гђица Анкица *Теодоровићева* поклонила је скупоцен покривач, што га је сама израдила. Освећење је попратио овдашњи свештеник пречасни г. Д. *Дрљак* лепим говором, у коме је топлим речима заблагодарио на лепом поклону. Ми му се придружујемо кличући гђи Анки поново: Слава и хвала!

Самошани.“

— Пишу нам из **Трпиње**: „И наша је црквена општина честитала педесетгодишњу славу свештеничке службе и рада патријарху српском *Георгију Бранковићу*. Осим изасланика, које посласмо у Карловце, посласмо на сам дан славе и брзојавну честитку патријарху.

У очи самог дана 5. децембра у 3 сата по подне развијен је барјак на торњу, а у 5 сати увече загрмео је двадесетједан прангијски метак уз звоњење звона. Сутра-дан, на св. Николу, после свете литургије, отпочело је благодарење са „царју небесни", грмљавином прангија и звоњењем звона, а уз присуство многобројног народа, који и иначе лепо похађа св. цркву, а о свечаностима особито.

Па ипак је било по које место празно. Та су места остављена за *општинске чиновнике*, од којих је један болестан, ал' не знамо, шта је са оним другим господином било, кад је као општински бележник уједно управитељ још и благајник (код три касе: општинске, земљ. заједнице и вересијске удруге) смео и могао тога дана одсутан из места бити и ако је од парох. звања званично извештено опћ. поглаварство, коме је, како се види, тај г. покатоличени Србин, а који се зове Стјепан (пре Стеван) *Кнежевић*, на челу. Види се, дакле, каквим знањем и интелигенцијом овај господин располаже".

Новости са стране.

— **Тужба контр-адмирала Њебогатова.** Бивши руски контр-адмирал *Њебогатов*, који се у поморској битци код Цушиме предао Јапанцима са целом својом ескадром, тужио је суду уредника руског листа „*Слово*" Петра Васиљевића *Бикова* и А. *Пољакова* због писма, што га је Пољаков написао у 303. броју „Слова", а у ком се бивши адмирал *Њебогатов* оптужује због кукавичлука и приписују му се поступци, што каљају мундир. Адмирала Њебогатова заступаће адвокат С. П. *Марголин*.

— † **Генерал Сосије.** Пре два дана умро је у Паризу чувени француски генерал *Феликс Густав Сосије*. Рођен је 1828. год. у Троју и свршио је чувену сен-сирску војну академију 1850. год. Тада је ступио као потпоручник у један алжирски гренадирски пук, с којим је учествовао у рату по Африци, на Истоку, у Италији и у Мексици. Године 1869. Сосије је произведен за пуковника и постављен за команданта 41. пука, с којим је учествовао у француско-пруском рату а у борбама код Коломбеј—Нуиљија и код Сен-Прива, али је код Меца заробљен. После предаје од 27. октобра Сосије није хтео дати часну реч, да се више неће борити против Немаца и стога је спроведен у Мајнц а онда у Грауденцу интерниран. Одатле му је пошло за руком да побегне и да се у Француску врати, где је 1871. постао бригадни генерал, 1878. аванзовао за дивизионог генерала а 1879. постављен је за команданта 19. корпуса у Алжиру. Године 1881. стекао је особитих заслуга, угушивши у клици устанак у Тунису. Онда је постављен за војног гувернера Париза и за члана највишег ратног савета 1884. год. После неколико година 1898. Сосије је стављен у пензију, а 1903. год. дао је оставку и на чланство у највишем војном савету.

НОВИЈЕ.

Хелзингфорс, 12. децембра. Фински сабор отворен је престоном беседом, у којој се, између осталога, даје израза уверењу, да ће уставну реформу опште непосредно право гласања сви фински грађани употребити на добро земље.

Петроград, 12. децембра. Електрични трамвајл раде, осветљење функционише. Многе фабрике такође раде. Нигде није било никаквог оружаног сукоба. У Москви, међутим власт је била приморана да *употре, би миграљезе* противу револуционара. Многи радници из околине Москве наоружани, пошли су у Москву да се придруже револуционарима, али их је војска задржала.

Цариград, 12. децембра. Амбасадори италијански, немачки и руски примљени су прекјуче код Султана, први пут после сукоба због питања о финансиској контроли.

Односи између Турске и Персије постали су врло запети због пограничног сукоба.

Река, 12. децембра. Овде је стигао црногорски престолонаследник *Данило* са супругом и с пратњом. У његовом је друштву енглески посланик. Они су одма отпутовали за Млетке.

Цетиње, 12. децембра. Скупштинске су седнице јуче закључене. Кнез је синоћ давао велики ручак у част народних посланика.

Рим, 12. децембра. Састављено ново је министарство: *Форшис* председник и унутрашњих дела и привремено агрикултуре, маркиз *Сенђулијан* спољних послова, *Фенсеклуеро* правде, *Вакшрени* финансија, генерал *Макони* војни, *Тедеско* грађевина, *Марсекђо Басиније* пошта и телеграфа.

---

†

Тужним срцем јављамо Вам, да је ноћас у 2 сахата, после тешког боловања, преминуо у својој 65-ој години наш добри супруг и поочим

АРСА ПАЈЕВИЋ,

трговац.

Тело покојниково опојаће се сутра, у среду 14. (27.) децембра о. г. у 2 сахата после подне у св. Ђурђевској цркви, а потом сахранити на ајмашком гробљу.

Вечан му спомен!

У **Новом Саду,** 13. (26.) децембра 1905.

Анка Пајевић, супруга
др. Паја Вујевић, посинак
Ђурица Суботић, посинак.

Новосадска пијаца.

Извештај од 13 (26.) дец. 1905.

Нова жита.

Пшеница I. каквоћа	—	К	16·20 п.
„ II. „	—	—	„	15·60 „
Зоб — —	—	—	„	14·— „
Јечам — —	—	—	„	14·— „
Кукуруз: —	—	—	-	—·— „
„ окрњен (стари)	—		„	—·— „
„ нови —	—		„	13·— „

Довози: слаби.
Расположење за куповање: добро.
Продато је: 160 мц. пшенице; 20 мтц. зоби, мтц. 20 јечма и 200 мтц. кукуруза нова, мц. кукуруза стара.

Марва, свињи и живина.

Волови по кили— — — — — — 66—68 п
Свињи тешки по кили — К 92—98 „
„ средњи „ „ — — — 88—90 „
„ лаки „ „ — — — 80—84 „
„ мршави пар 180—218 круна
Теоци по кили — — — — К 90—94 п
Овци по пару — К 26—30 кууна.
Кљукане гуске по кил. 1 круна 30 пот
Јаја 5 ком. — — — — — — — — 40 пот

Због римокатоличког Божића нисмо данас добили телеграме.

Управник: **Др. Мих. Полит-Десанчић.**
Одговорни уредник: **Јанко Перић.**

ОГЛАСИ.

НОВООТВОРЕНА
КОНФЕКЦИОНА РАДЊА
ПАНТЕ СПАИЋА
У НОВОМ САДУ
у кући госп. АРСЕ ПАЈЕВИЋА, књижара, Дунавска улица бр. 36. препоручује велики избор готова одела за ГОСПОДУ, ДЕЧАКЕ и ДЕЦУ **најновијег кроја** **женске конфекције** за госпође и госпођице.
Цене јефтине и строго утврђене.
487 48—70

ПРОМЕСЕ
австр. кредитних срећака
од 1858. год.
ГЛАВНИ ЗГОДИТАК
К 300.000·—

1 згодитак	од К	60.000·—
1 „	„ „	30.000·—
2 згодитка	по „	10.000·—
2 „	„ „	4.000·—
3 „	„ „	3.000·—
3 „	„ „	2.000·—

Жребање 2. јануара 1906.
Цена К 17·—
Продаје:
Мењачница Централног Кредитног Завода
у Новом Саду.

Поштом шаљемо промесе кад нам се поред цене пошаљу још 35 пот. за поштарину. 560 12—

Један
привредни кантар бесплатно!

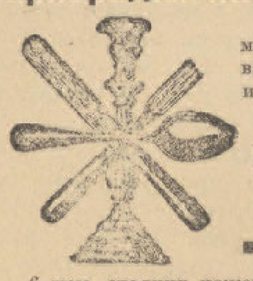

Баснословно јефтино из мога препунога фабричког стоваришта моје светски чувене и због своје изврсне каквоће општеомиљене
ствари од мехиканског сребра
и то:

6 ком. столних ножева од мехиканског сребра.
6 „ виљушака за јело од мехиканског сребра.
6 „ кашика за јело од мехиканског сребра.
12 „ кашика за каву од мехиканског сребра.
6 „ изврсних ножева за десерт.
6 „ изврсних виљушака за десерт.
1 „ кашика за сипање чорбе од мехик. сребра.
1 „ кашика за сипање млека од мехик. сребра.
2 „ врло елегантна салонска светионика.

46 ком. свега за само фор. 6·50.

Сваки, ко поручи, добија сасвим *бесплатно* још осим тога као *награду* један *гарантирано* тачно мерећи *привредни кантар*, који носи 12 клгр.

Мехиканско сребро је скроз и скроз бео метал, за чије одржање и изврсну каквоћу се даје писмено *јамство на 25 година*. Разашиље уз претходну пошиљку новца или уз поузеће (per Nachnahme) европско стовариште

MANHATTAN UNTERNEHMUNG
Budapest, VIII., Bezerédy-utcza Nr. 3.
536 7—15

!Дошло је!
А шта то?
Оригинално минхенско
Пауланер
ПИВО
из пиваре
Пауланер д. д.
Салватор подрум
У МИНХЕНУ.
То најбоље минхенско пиво добио је потписани и точи
само преко
божићних празника.
За што већу посету моли
У Н. Саду, 3. (16.) дец. 1905.
с велештовањем
Јосиф Хук,
гостионичар.
573 5—5

КАШАЉ!
Ко на овај не пази, греши против сопственог тела!
Кајзерове
грудне карамеле
с три јеле.
Лекарски опробане и препоручене против кашља, промуклости, катара, крканости и катара у ждрелу.
4512 нот. овер. сведоџаба доказују, да оне одржавају оно, што обећавају.
Пакет по 20 и 40 потура код: *Оскара Клајна*, дрог. код Срв. Крста у Н. Саду. *Омера Попова* у Карлову. *Д. Коде посл. Бугла Винкле* у Н. Саду. *Љ. Стефановића син* у Н. Саду. С. **Михајловића** апотека у Ст. Пазови. *Симоша Скендеровића* апотека у Апатину. *К. Пероша* апотека у Баваништу.
479 8—24

ШТАМПАРИЈА
деоничарског друштва „Браника" у Новом Саду
Грчко-школска улица бр. 11., у кући г. дра Мих. Полита
препоручује се п. н. публици како из места тако и са стране за израд сваковрсних штампарских послова, као: **деоница, диплома, позива на беседе и забаве, разних трговачких тисканица, дела, брошира, часописа, заручница, посетница, јеловника, посмртних објава** и т. д.
Нарочито се препоручујемо сл. повчаним заводима за израду
пословних књига
сваке врсте — које наша штампарија **много јефтиније** може да изради, а тако исто чисто и **укусно** као растриране књиге, — даље **биланција** и свих потребних тисканица.
Славним црквено-школским општинама препоручујемо се за израду домовних, крштених и посмртних протокола, годишњих прорачуна и т. д.
Наша новооснована штампарија снабдевена је са најбољим брзотисцима, најмодернијим орнаментима и украсима, стога смо у стању сваку поруџбину у духу данашње најмодерније технике извести.
Цена умерена, израда солидна и чиста.
По жељи наших попт. поручиоца, израђујемо нарочито разне позивнице и осталепоруџбе и са основом (Tondruck) прецизно и чисто.
С поштовањем
322 72—
Штампарија деоничарског друштва „Браника".

Власник и издавалац: Деоничарско друштво „Браник". **Штампарија деоничарског друштва „Браника".**